

Polom v hranilnici sv. Venceslava.

Pater Drozd in tovariši obsojeni.

Kakor smo že omenili, pričela se je dne 25. nov. m. l. pred Pražkim porotnim sodiščem obravnava proti opravnikom hranilnice sv. Venceslava in sicer zaradi hudodelstva goljufije in hudodelstva poneverjenja. Polom v tej hranilnici je mnogo ljudij iz kmečkega kakor tudi iz obrtnijskega stanu spravil ob njih krvavo zaslužene groše. Ustanovil se je ta zavod v prvi vrsti, da bi pospeševal česko-narodno in klerikalno gibanje. Zasledilo se je šele sedaj, da je hranilnica že od začetka sem bila gnjilo telo.

V začetku l. 1872 sta osnovala kanonik dr. Nikolaj Karlach in profesor teologije dr. Klemens Borvoy to podjetje in dne 30. maja istega leta začel je zavod poslovati, kanonik Karlach je bil prvi predsednik temu zavodu. Ko se je v avgustu l. 1872 vršilo prvo občno zborovanje, imel je zavod že 156 udov in 133 vložnikov, ki so vložili že 120.000 K.

Celo podjetje se je potem spremenilo v zadrugo z neomejenim poroštvom, ki je imela že lastno hišo ter ustanovila zraven hranilnice še tudi zastavljalnico. Leta 1878 je postal predsednik pater Drozd ter kot tak ostal do leta 1902.

Omeniti moramo tukaj lažnjivega obrekovanja in hujskarije, katere so se ob času, ko je začela hranilnica sv. Venceslava poslovati, posluževali češki klerikalni hujskači in njih časniki. Trobili so namreč v svet, da stoji nemška hranilnica v Pragi na jako slabih nogah, ter da bodo njeni vložitelji zgubili svoj naloženi denar. Lahkoverno ljudstvo je tem sleparjem res verjelo in posledica temu je bila, da so vložitelji nemške hranilnice svoje vloge zahtevali od nje nazaj, kar pa jo ni spravilo v zadrego. Izplačala je v kratkem času blizu 40 milijonov goldinarjev. Nikdo ni bil oškodovan ali prikrajšan. Ob enem so začeli zdaj uni zvižalniki hranilnico sv. Venceslava na vse pretege hvaliti in priporočevati, in tako je prišlo, da se je mnogo zaslepljencev dalo pregovoriti, da so svoj denar zdaj vložili pri novo ustanovljeni klerikalni hranilnici sv. Venceslava.

Hranilnica je začela takrat izdajati „zlato knjigo“, pri katerem podjetju pa je ogromno škodo trpela. Njen pglavitni namen pa je bilo in ostalo politično delovanje, posebno pomnoževanje čeških in klerikalnih društev, kčemur so duhovniki ljudstvo neutrudno priganjali ter hranilnico črez vso mero hvalili, tako, da so se vloge v nenavadnej meri množile. To je trajalo dotlej, ko je načelnik zastavljalnice, Jožef Ort nenadoma umrl. Šepetati se je začelo, da je poslednji svojo službo zlorabljal ter da je precej denarja izginilo, na kar so udje od predsednika, patra Drozda zahtevali, da se imajo računi in blagajna pregledati. Ta pa jim je rekel, da je ta zadeva tako važna, da je ne more nikomur zaupati, in toraj hoče vse sam pregledati. Med tem pa je pater

Drozd zbolel in pregled se je poveril kanoniku Kizelka. Ta pa se ničesar ni lotil, dokler ni Drozd ozdravel. V odboru je prišlo da ostrih besedij, ker pater Drozd ni dovolil pregleda v svoji nenavzočnosti. Ni trpelo dolgo, ko so se zasledila prva poneverjanja, katere pa je ravnatelj Kohout poravnal, da bi tako stvar zatuškal in pater Drozd si je prizadeval na vso silo, da bi pregled knjig preprečil ali vsaj za nekaj časa zabranil.

Med tem časom se je odboru naznanilo, da brat predsednikov, Viljelm Drozd, hranilnici 95.431 kron dolžuje in sicer na hipoteknih obrestih, kljub temu pa je pater Drozd trdil, da je vse plačano. Ko je neki dr. Vondruska reč pojasnil, zastrmeli so vsi odborniki. Stvar se ni dala več zakrivati, tem manje, ker se je o njej že po različnih časnikih pisalo. Strokovnjaki so račune in blagajno pregledali ter našli pomanjklaja 7 milijonov 912.939 kron. Čisti dobički, katerih pa v resnici ni bilo, morali so se za bilanco porabiti, in uradniki so morali ta ponarejanja oskrbeti. Obtožnica med drugim navaja: Ort je s svojo surovo silo uradnike imel v svoji oblasti. V njegovi pisarni je v društvu Kohouta prirejal vsaki dan pijančevanja, h katerim sta povabila malovredne ženske ter z njimi nesramno počenjala. Vsi uradniki so goljufovali, kolikor je kateri zamogel in znal. Vloženi denar je za se pograbil, kateri je prvi do njega prišel. Ort sam si je po goljufiji prilastil iz zastavljalnice 185.159 kron. Vsi ti ljudje pa so imeli v svojem najvišjem predpostavljnem, v predsedniku celega zavoda, v patru Drozdu dobrega zavetnika in pokrovitelja, ki je vsled svoje veljave odvrčal sum ter tako omogočil, da je vsota vsega priguljufanega in poneverjenega denarja dosegla ogromno višočino, blizu 8 milijonov kron.

O patru Drozdu navaja obtožnica med drugim sledeče: P. Drozd živel je s svojo gospodinjjo Ano Madle, ki je prišla leta 1890 k njemu v službo, ter imela 30 kron mesečne plače. Za nakup domačih potrebščin ji je dajal Drozd 180 kron na mesec; kar si je pri tem prihanila, smela je za se obdržati. A na enkrat so našli pri nji dragocenosti, hranilnične vložne knjige in vrednostne papirje v vrednosti 45.353 kron. Od kodi nakrat toliko bogastva? Vsakdo je izprevidel, do ima to imetje svoj izvor v patru Drozdu, oziroma v hranilnici sv. Venceslava. Da pater Drozd pa tudi na se ni pozabil, je vsakomur razumno; kdor drugim pri kraji potuho daje, je gotovo tudi sam dobičkaželjen in pohlepen. Da bi sum kolikor možno od sebe odvrnil, ustanovil je Drozd različne časnike, kateri so morali njemu, kot svojemu očetu, slavo spevati ter ljudstvo za njegova podjetja vnemati. Posamezne ljudi si je pridobil stem, da jim je dal pri hranilnici dobre službe in ti-le so postali takorekoč njegova telesna garda ali straža in bili v vseh rečeh na slepo vdani. Pater Drozd je bil duša celemu podjetju, pa tudi vsem sleparijam. Na njegovo besedo so dobivali ljudje, ki niso drugod imeli nikakoršnega kre-dita, pri hranilnici sv. Venceslava velikanska posojila,

tako n. pr. njegov brat Viljelm, neka Ana Torcsky in mnogo drugih. Ljudje, ki so na neutrudno prigovarjanje Drozdovih agentov, farških sleparjev in Drozdovih časnikov svojo težko prihranjeno gotovino pri tej hranilnici založili, so isto zgubili, smuknila je v žep klerikalnih požeruhov, brezvestnih sleparjev in oderuhov. Najobčutljivejše so bili pri tem polomu prizadeti nižji stanovi, kmečko ljudstvo in priprosti delavci. Več teh zapeljanih nesrečnejšev si je vzelo življenje, ko so zvedli, da so izgubili ves svoj prihranek.

Ta pravda je jasno pokazala, kako si znajo klerikalni predrzneži in zvijačniki nevednost ljudstva v svoj prid obrniti, njega lahkovernost izkoriščati, samo da si utešijo svoj pohlep ter napolnijo svoje nenasitne mavhe. Ubogi kmet, revni delavec si pritrga vsak priboljšek, da bi si zamogel za svoje stare dni ali pa za svoje otroke nekaj malega prihraniti, lahkoverno se uda sladkim in vabljivim besedam klerikalnih zvitoglavcev, zaupljivo vloži svojo gotovino v toli hvalisano in priporočano hranilnico, ki nosi ime narodnega svetnika; toda kaj je posledica njihovi lahkovernosti in neprevidnosti — zguba njihovega imetja. Ostane jim samo prepričanje, da so se udali namesto poštenim in zaupanja vrednim ljudem, samim nesramnim goljufom, požeruhom, če ne roparjem.

Med tem, ko so vložitelji živeli pri samem krompirju in sočivju, pa še morebiti ta jedila zavživali nezabeljena, samo da bi si zamogli za prihodnost nekaj malega prihraniti, dajali so uni sleparji razkošne pojedine ter so v družbi priliznenih, malopridnih tovarišev in lahkoživnih, potratnih žensk zapravljali prihranjeni denar svojih vložiteljev, ki so si ga tako-rekoč od ust pritrgali. Mogoče da so čestokrat o zimskem času zmrazovali, ker si niso privoščili primerne obleke, ali dovoljne kurjave, samo da bi kak goldinarček prištedili in ga v hranilnici sv. Venceslava založili.

Komur se pri razkritju te pravde, teh dejstev še niso oči odprle, tistemu res ni mogoče pomagati. Jasno je in razvidno, da so klerikalci in njih podrepniki najnevarnejši sovražniki ljudstva, ne samo v duševnem, temuč tudi v gmotnem oziru. Potuhnjen nasprotnik je vmiraj nevarnejši, kakor odkrit, očiten; čim bolj in čim dalje ti on zna svoje nakane prikrivati, tem gotovejše si izgubljen; čim večjo veljavo si on zna v tvojih očeh pridobiti, tem preje mu podležeš.

Resnično je, da je duhovski stan ugleden; vzvišen, toda posamezni njegovi udje ga na nesramen, prokletstva vredni način zlorabijo. Dušno pastirstvo je nekaterim postranska reč, le pripomoček, da za morejo svoje nesramne nakane izpeljavati; politika je njih glavni poklic — izkoriščevanje, sleparstvo, oderuštvo — njih posel, požerušstvo, razkošnost, bogastvo pa njih cilj.

Pater Drozd, ta volk v ovčji obleki, ta ničvrednež v duhovniški suknji, je s svojimi sokrivci od sodnega dvora sicer v sedemletno težko ječo obsojen, a kdo povrne zapeljanemu ljudstvu škodo, kdo obriše oškodovancem njih solze? Škandal je pregrozen, da bi ga zamogli našim cenjenim čitateljem dovolj značilno pojasniti. Pravična jeza mora vsacega popasti, ako pomisli in prevdari, s kako predrznostjo so ti hinavci znali ubogo ljudstvo v svoje zanjke vloviti ter nagrabljeni plen hladnokrvno požreti.

Lahkovernost in prevelika zaupljivost ljudstva sta največ pripomogli, da se je goljufom tako z lahka posrečilo, toliko žrtev v svoje mreže ujeti. Ubogo ljudstvo pač čestokrat misli, da je za poštenost kakega podjetja dovolj poročstva, ako vidi zraven osebe v farški suknji. Da temu ni tako, temuč da zna reči tudi ravno narobe stati, je pokazal zopet očitno proces proti hranilnici sv. Venceslava v Pragi. V slepem zaupanju v klerikalno poštenost in odkritosrčnost je na tisočine ubogih ljudi zgubilo svoj imetek, nekateri celo pamet in življenje.

Z zavzetjem in grozo bode večina ljudstva spoznala, kam ga je dovedla klerikalna nadvlada in spoznati mora, da ne gre, se dalje klanjati klerikalnim sebičnejšem, ki gledajo vedno le na svoj dobiček in na svoj vpliv, za težnje ljudstva pa se ne brigajo in za njega blagor jim ni mar. Prišel bode čas, če tudi pozno, da bode ljudstvo tem izkoriščevalcem in lakomnejšem obrnilo hrbet ter se postavilo na lastne noge, spoznalo bode, da bodejo le tedaj prosti klerikalnih verig in spon, ako se krepko in odločno primejo naših naprednjaških načel in nazorov.

Podali smo vam v predstojećem kratke črtice iz dotičnega, klerikalno stranko tako značilnega procesa zato, da bi vi, dragi čitatelji, sami presodili in spoznali, ali imamo mi prav, ki vam to objavimo, ali „Fihpos“ in njegovi sovrstniki, ki o tej zadevi — molčijo.

Spodnje-štajerske novice.

Ptujska mestna hranilnica je imela leta 1893 prometa 8.700.000 kron, v letu 1902 pa 20.603.000 kron. 1893. leta so znašale vloge 2.680.000 kron, v letu 1903 (dne 1. jul.) pa 5.500.000 kron; rezervni fond je znašal v letu 1893 291.000 kron, v lanskem letu pa še zmiraj 298.000 kron, akoravno so se v zadnjih letih dovolila velikanska darila v skupnem znesku 219.137 kron. Hranilnica stoji na tako trdnih nogah in je tako dobro urejena, da zasluži popolno zaupanje.

Vojak na božičnem dopustu usmrten. Štefan Ekart od pionirskega bataljona št. 15 v Klosterneuburgu je na Štefanov večer kot na svoj god pil z drugimi fanti v krčmi Janeza Lešnika pri St. Janžu na Dravskem polju. Črez nekaj časa je nastal med pivci zaradi neke malenkosti prepir in eden fantov, mizarski pomočnik Anton Inhart,